

ارثیه سبز ارباب هرمز

نام فعلی: باغ اناری
نام قبلی: بوستان پلیس

موقعیت: تهرانپارس، خیابان استخر، خیابان استقلال

بود. حدادی در این باره می‌گوید: «مردم محله گزارش‌هایی از حضور فروشندگان موادمخدر می‌دادند و کسی جرأت نداشت بعد از غروب آفتاب از آنجا عبور کند تا اینکه در سال ۱۳۸۲، دولت با کمک پلیس و شهرداری تهران تصمیم گرفتند که این باغ را پاکسازی و تبدیل به بوستان کنند. در هفته پلیس، آن انارستان تبدیل به بوستانی برای مردم محله تهرانپارس شد و به نام بوستان پلیس در اختیار اهالی محله و تهران قرار گرفت.»

وسعت این بوستان ۵۰۰ مترمربع است که به دو قسمت بزرگ تبدیل شده و با یک پل به همدیگر وصل می‌شوند. برای طراحی این بوستان از نقشه باغ‌های ایران باستان الهام گرفته شده است که در آن آبراه‌ها و استخرهای زیبایی وجود دارد و از تنوع گونه‌های گیاهی مختلف و خاص از جمله انار، کاج، سرو تبریزی، افاقیا، بید مجنون، زیتون، توت، پیراکاتا، یاس زرد، میخک هندی، ترون، زرشک، شیرخشت، بوداغ و شمشاد استفاده می‌شود.

بختیاری، رئیس ایل بختیاری دادند. چند سال بعد وقتی امیرمفخم در سال ۱۳۲۶ در روستای دزک که حوالی شهر کرد است در گذشت، پسر و عروسش زمین‌های این ۳ روستا و آن باغ انار را به ارباب آرش یا هرمز آرش و همسرش پری آگاهی فروختند.»

ارباب هرمز از واقفان معروف و بزرگ زرتشتی بود که از او عمارتی در همان باغ، زمین‌های اهدایی به هلال احمر چند مدرسه و بیمارستان به جا مانده است. علاوه بر اینها، ارباب هرمز را بنیانگذار محله تهرانپارس که حالا در شرق تهران است هم می‌دانند. ارباب هرمز سال‌ها به آن باغ انار رسیدگی کرد، به طوری که تهرانی‌ها محصول انار این باغ را از دیگر انارها تشخیص می‌دادند. با گذشت سال‌ها چهره محله‌ها تغییر کرد و همه چیز دگرگون شد جز آن انارستان که به خاطر نداشتن حصار و امنیت، محل عبور و مرور خلافکاران شده

زمان حکومت قاجارها که تهران به اندازه امروز گسترش نیافته بود، تهران شامل چند محله محدود و بقیه روستاهای اطراف آن بود که به دلیل علاقه شاهان قاجاری به داشتن باغ و عمارت بیلاقی، این روستاها معمولاً به مالکیت یکی از شاهزادگان و اطرافیان شاه درمی‌آمد. یکی از این مناطق، مجیدآباد بود که اکنون نام محله‌ای در منطقه ۴ تهران و حوالی فلکه چهارم تهرانپارس است.

نصرالله حدادی، تهران‌پژوه در باره این باغ‌ها می‌گوید: «حدود ۱۵۰ سال قبل در محله فعلی تهرانپارس، در منطقه وسیعی انار کاشته شده بود که یکی از رجال قاجار به نام حاج‌الدوله آن را آباد کرد و برای پسرش مجید به ارث گذاشت. به مرور زمان و با گذشت یک دهه، مهاجران وارد شدند و روستای مجیدآباد و چند روستای دیگر آنجا شکل گرفت. بعد از حکومت قاجار و در دوره پهلوی اول، مجیدآباد، حسین‌آباد و مهدی‌آباد را که در همان اطراف بودند به لطفعلی‌خان امیرمفخم

کاشت گل و گیاه با علم جدید کشاورزی

موقعیت: میدان هروی خیابان وفامنش

نام فعلی: باغ رضاییه
نام قبلی: بوستان صدف

در روزگاری که زمین‌های تهران میان زنان و شاهزادگان قجری تقسیم می‌شد و دست به دست میان آنان می‌چرخید، روستاهای حسین‌آباد و مبارک‌آباد که امروزه در منطقه ۴ واقع شده است، به عین‌الدوله داماد و صدراعظم مظفرالدین شاه رسید.

نصرالله حدادی، تهران‌پژوه در باره ساکنان این روستاها و باغ‌ها توضیح می‌دهد: «در زمان ناصرالدین‌شاه، عین‌الدوله دست‌تور داد یک عمارت دو طبقه در حوالی اراضی کاخ سلطنت آباد برایش بسازند که همین امر توجه زیادی را به حوالی این منطقه جذب کرد. در اواخر دوران قاجار وقتی عین‌الدوله سرسخت و مخالف مشروطه، در مضیقه مالی قرار گرفت بخشی از اموالش را برای فروش گذاشت و رضاخان بصیرالدوله هروی، اراضی عین‌الدوله، یعنی روستاهای مبارک‌آباد، شمس‌آباد و لویزان را خرید و به آباد کردن بخش‌هایی از این زمین‌ها مشغول شد.

در دوره حکومت پهلوی اول محدوده هروی امروز، شامل باغ‌های زیاد و تعداد محدودی زمین‌های مسکونی بود. توسعه و گسترش تهران در دهه ۴۰ این اراضی را مثل اکثر مناطق به یک محله شهری تبدیل کرد و مبارک‌آباد که زمانی به دلیل زمین‌های حاصلخیز و مرغوبش به این نام مشهور شده بود، در ترکیب با روستای حسین‌آباد به محله هروی تبدیل شد.

شاید جالب باشد که بدانید در اواخر حکومت قاجار، بصیرالدوله با پرداخت ۸۳ هزار تومان مالک این اراضی شد.

باغ رضاییه یا پارک صدف که امروزه در محدوده میدان هروی واقع شده است، باغی بود که مهندس علی‌اکبر هروی پسر بصیرالدوله، با علم جدید کشاورزی، در آن به پرورش گل و گیاه مشغول بود و وقت زیادی را صرف آبادانی این باغ کرد. بعد از انقلاب اسلامی این باغ به پارک محلی تبدیل شد و در یک گوشه آن، فرهنگسرای صدف متعلق به شهرداری تهران قرار دارد.

تماشای هنرنمایی خلیل عقاب در سه راه سلسبیل

جالبی دارد. او در این باره می‌گوید: «با کوچک شدن وسعت باغ گلستان، فردی به مبلغ ۵۰۰ هزار تومان بقایای باغ گلستان را از حسینقلی‌خان خرید و شروع به ساخت آنجا کرد. البته کار مرمت و احیای باغ را مرحوم اوستاموندی از معماران خوش سلیقه و چیره‌دست محله سلسبیل عهده‌دار شد. در دل باغ گلستان استخری ساخت و لوازم بازی مانند چرخ و فلک نصب شد. نکته جالب اینجاست که تمام لوازم باغ گلستان در همین محوطه باغ با ابزار و آهن آلات خام ساخته شد و در نهایت بعد از همه برویابها و ساخت‌وسازها سال ۱۳۳۹ باغ گلستان به‌عنوان یک مجموعه تفریحی و سرگرمی برای خانواده‌های تهرانی افتتاح شد. در ورودی باغ یک مجسمه پاسبان روی ریلی سوار بود و وقتی مشتریان وارد باغ گلستان می‌شدند با فشار دکمه‌ای روی ریل حرکت می‌کرد و به مردم سلام می‌داد و مردم و بچه‌ها حسابی کیف می‌کردند. بعدها به مرور زمان، در محوطه باغ گلستان سینمای روباز تابستانی ساخته شد. برنامه‌های شاد و متنوعی در باغ گلستان از قبیل خیمه‌شب‌بازی، سیاه‌بازی و هنرنمایی خلیل عقاب اجرا می‌شد.» بنا بر تعریف این تهران‌پژوه، باغ گلستان امروزی مجموعه‌ای تحت پوشش اداره رفاه شهرداری تهران است که برای استفاده عموم است.

وقتی به خاطرات گردوغبار گرفته کودکان تهران قدیم که امروز مویی سپید کرده‌اند دست‌هایی می‌کشیم، باغ گلستان، چرخ و فلک، ریل‌های قطار آن و تماشای هنرنمایی خلیل عقاب بخش مشترک خاطرات شیرین بیشتر آنها در دوران کودکی است. سیدرسول امینی، تهران‌پژوه با یاد از این ماجرا در باره مالک اولیه باغ گلستان و اینکه فضای باغ در ابتدا به چه شکلی بود به نقل از مرحوم رضا قبادیان برادرزاده مالک اولیه باغ تعریف می‌کند: مالک اصلی باغ گلستان مرحوم حسینقلی قبادیان بود. ملک شخصی حسینقلی‌خان هم در دل همین باغ ۱۰ هزار مترمربعی قرار داشت. وسعت باغ گلستان از سه راه سلسبیل شروع می‌شد و تا انتهای کوچه پهی زاد در خیابان سلمان فارسی ادامه داشت و حتی به یخچال معروف محله سلسبیل (کانون سلمان امروز) متصل می‌شد.» به گفته امینی، این باغ به مرور زمان به قطعات کوچک‌تر تقسیم می‌شود، اما اینکه چطور در روزگاری که تعداد تفریحات اهالی پایتخت‌نشین کمتر از انگشتان یک دست بود، این باغ بزرگ تبدیل به تفرجگاه برای همه اهل خانواده می‌شود، حکایت

نام فعلی: باغ گلستان
نام قبلی: باغ گلستان

موقعیت: سه راه سلسبیل

